

**ВОБАСТАҲОИ АДАДӢ
ДАР ҒАЗАЛИЁТИ СОИБИ
ТАБРЕЗӢ
СЛОВСОЧЕТАНИЯ С
ЧИСЛИТЕЛЬНЫМИ В
ГАЗЕЛЯХ САИБА ТАБРЕЗИ
UNITS WITH NUMERALS
IN GAZELLES
OF SOIBI TABRIZI**

Ӯрунова Мавҷуда Рустамовна, н.и.ф., дотсенти кафедраи адабиёти классикии тоҷики МДТ «ДДХ ба номи акад.Б.Ғафуров» (Тоҷикистон, Хуҷанд)

Урунова Мавҷуда Рустамовна, к.ф.н., доцент кафедраи таҷрибавӣ классикӣи адабиёти тоҷикӣи ҶОУ «ХГУ имени акад.Б. Ғафурова» (Таджикистан, Худжанд)

Urunova Mavjuda Rustamovna, candidate of philological sciences, Associate Professor of the department of Tajik classical literature of SEI "KhSU named after acad.B. Ghafurov" (Tajikistan, Khujand)

E-mail: umavchuda@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: Соибӣ Табрезӣ, сабки ҳиндӣ, ғазалиёт, вобастаҳои ададӣ, тарзи нигоҳиш, мазмунсозиву маъниофарӣ, ҳунари суҳанварӣ

Дар мақола перомунӣ ҷойгоҳи вобастаҳои ададӣ дар мазмунсозиву маъниофариниҳои Соибӣ Табрезӣ маълумот дода шудааст. Муаллиф кӯшиши ба ҳарч додааст, ки маҳорати ин суҳанвари номиро дар истифодаи шумору ададҳо дар паҳлугардонии суҳан ба намоиш гузорад. Муаллиф аз баррасиву таҳқиқи мавзӯи чунин натиҷагирӣ кардааст, ки Мавлоно Соибӣ Табрезӣ дар қорбурди вобастаҳои ададӣ дар шеър маҳорати хосаи ҳеширо ба намоиш гузошта, ба василаи истифодаи шумору аъдод ва арқом маониву мазомини тозаву бикр ва зеҳнасро пайрезӣ намудааст. Ҳарчанд ин тарзи маъниофариниву мазмунсозӣ дар адабиёти тоҷикӣ форс собиқа дошт, вале дар ашъори ин шоири номвари сабки ҳиндӣ ҷилваҳои тозатаре пайдо кард. Қасрати истифодаи арқому аъдод ва дафъатан даст ёфтани дар маъниёбӣ сабабгори он гардид, ки ин усули мазмунсозӣ ҳамчун як вижагии сабки Соиб, аз ҷумла сабки ҳиндӣ арзёбӣ гардад.

Ключевые слова: Саиб Табрези, индийский стиль, ғазалият, словосочетания с числительными, способ выражения, создание поэтических идей, смыслообразование, искусство речи

В статье говорится о месте словосочетания с числительными в создании содержания и в смыслообразовании стихов Саиба Табрези. Автор попытался показать мастерство этого известного поэта в использовании чисел и цифр или количественного признака в создании поэтических идей и содержании стихотворений. На основе анализа и исследования темы автор пришел к выводу, что Маулана Саиб Табрези продемонстрировал свое особое умение в использовании числовых отношений в своих стихотворениях и с помощью чисел и слов, обозначающих количество или количественный признак, создал свежие и разумные значения поэтических идей и смысла. Хотя этот метод смыслообразования и создания содержания имел опыт в таджикской и персидской литературе, более свежие нюансы он нашел в стихах этого известного поэта индийского стиля. Чрезмерное использование чисел и имени числительного и достижения в смыслообразовании и создании поэтических идей привели к тому, что этот способ создания содержания стал рассматриваться как стилистическая парадигма Саиба, и поэтов индийского стиля в целом.

Key words: Soibi Tabrezi, Indian style, ghazaliyat, units with numerals, way of expression, content creation and interpretation, art of speech

The article deals with the role of numerals in creating the content creation and interpretation of Soibi Tabrezi's poems. The author tries to show the mastery of this famous poet in the use of numbers and quantitative sign in the creation of poetic ideas and the content of the poem. Analysing and researching the topic, the author comes to the conclusion that Maulono Soibi Tabrezi showed his special skill in using units with in his poems, and with the help of them created clear and reasonable meanings of poetic ideas and meaning. Though this method of content creation and interpretation had a history in Tajik and Persian literature, fresher nuances in the poems of this famous poet of the Indian style had been found by author. The excessive use of numbers and numerals and sudden access to meaning caused this method of content creation to be evaluated as a feature of the Soib's style, including the Indian style.

Бино ба маълумоти муҳаққиқони сабкшинос (3,с.4-7;9,с.13-15) қорбасти вобастаҳои ададӣ аз вижагиҳои сабки ҳиндӣ маҳсуб меёбад, ҳарчанд "намунаҳои он натавонанд дар қаламрави шеърӣ адаб, балки дар забони гуфтугӯии омма ҳам дучор меоянд" [13,с.152]. Адабиёт, ки инъикосгари ҳаёти воқеист ва аҳли суҳан ба василаи таҳайюлотӣ бадеӣ ҳақиқати зиндагиро бозгӯ месозанд,

ногузир бо мафхумоти риёзӣ, хосатан маҷмуи ададҳову арқом ва шумор низ бархӯрд менамоянд, чунки “ададҳо барои миқдор ва тартиби ашё, андозагирии замон, паймонаи чизҳо, масофа, дарозӣ, ҳаҷм, дараҷа ва ғайра ба қор мераванд, аммо шумор ба ҷузъи ҷудонашавандаи зиндагии бани башар таъдил ёфтааст. Ҳар ҷо, ки сухан дар мавриди инсон аст, шумору ҳисоб ҳам ҳаст [12,с.492]. Шеърӣ шуароӣ сабки ҳиндӣ, ки бештар ҷанбаи иҷтимоиро дорост, нисбат ба шеърӣ шуароӣ сабки пешин дар батни худ шумору арқом ва ададҳо бештар ғунҷоӣш дода, намоёндогани ин сабк дар мазмунсозиву маъниофаринӣ аз онҳо ба қасрат суд ҷустаанд.

Соибӣ Табрзӣ аз зумраи маъруфттарин намоёндогани сабки ҳиндӣ маҳсуб ёфта, дар ғазалиёти хеш аз қулли шохисаҳои шеърӣ ҳиндӣ коргирӣ намудааст. Корбурди вобастаҳои ададӣ, ки аз боризтарин нишонаҳои сабки ҳиндист, дар ғазалиёти Мавлоно Соиб низ нақши равшан дорад. Дар девони суханвар қариб ғазалро наметавон пайдо кард, ки дар он арқому шумор ва ададҳо, мисли *як*, *якум*, *аввал*, *нахуст*, *ду*, *баъд*, *се*, *солис*, *чор*, *панҷ*, *шаши*, *ҳафт*, *нӯҳ*, *даҳ*, *сад*, *дусад*, *ҳазор*, *сад ҳазор* ва ҳоказо истифода нагардида бошанд. Барои собит намудани ин андеша ба таҳлили ғазалҳои алоҳидаву порчаҳо аз ғазал ва абёти ҷудогонаи ин суханвари маънигаро мепардозем, ки дар онҳо шумору ададҳо сабабгори тавлиди мазомини ҷолибу андешапарвар гардидаанд. Ҷунончи, дар ғазали зерин, ки ҳамагӣ аз ҳафт байт иборат аст, шоир қариб дар ҳар мисраъ аз ададҳо коргирӣ намуда, баёни андеша кардааст:

*Ёди айёме, ки бо ҳам ошно будем мо,
Ҳамҳаёлу ҳамсафиру ҳамнаво будем мо.
Маънии як байт будем аз тариқи иттиҳод,
Чун ду мисраъ гарчи дар зоҳир ҷудо будем мо.
Буд доим чун забони хома ҳарфи мо яке,
Гарчи пеши ҷаими сураббин дуто будем мо.
Чун ду барги сабз, к-аз як дона сар берун кунад,
Якдилу якрӯй дар наишӯнамо будем мо.
Ахтари мо саъд буду рӯзгори мо саид,
Аз саодат зери боли як ҳумо будем мо... [11,с.177].*

Маҳз корбурди ифодаҳои шоиронаи “дар иттиҳод маънии як байт будан”, “дар зоҳир чун ду мисраъ ҷудо будан”, “чун забони хома якҳарф будан”, “назди ҷаими сураббин дуто будан”, “чун ду барги сабз аз як дона сар берун кардан”, “дар наишӯнамо якдилу якрӯй будан” ва “аз саодат зери боли як ҳумо будан”, ки дар ҳар яке аз онҳо ададҳои **яку** **ду** асоси тасвирро ташкил додаанд, маъияти ғазалро рӯнамо кардаанд. Ҳатто дар байти чорум дар ҳар мисраъ ададҳо муқарраран зикр шуда, мазмуни байтро шаҳомати ҳоса бахшидаанд.

Мавлоно Соибӣ Табрзӣ дар истифодаи шумору ададҳо маҳорати ҳоси шоирона дорад. Дар девони шоир метавон ба ғазалҳои дучор омад, ки радиқҳои онҳо шумору ададҳо музайян сохта, имконоти васеи мазмунсозиву маъниофаринӣ доштани арқому ададҳо ба намоиш гузоштаанд. Ҷунончи:

*Аз он моро шабу рӯзи сиёҳ ҳар ду якест,
Ки бо ғурури ту оҳунигоҳ ҳар ду якест.
Фигон, ки пеши сабукдастии ту бепарво,
Шикастани дилу тарфи қулоҳ ҳар ду якест.
Бас аст пираҳани тан муҳити ваҳдатро,
Ки пеши сели фано қӯҳу қоҳ ҳар ду якест.
Баланду насти ҷаҳон пеши худпарастон аст,
Зи худ баромадаро бому чоҳ ҳар ду якест.
Ҷунон ғузидаи аъмоли хештан гаишам,
Ки номаи ману мори сиёҳ ҳар ду якест.
Туро, ки завқи тамом аст, гул бичин, Соиб,
Ки ҳас ба дидаи ман ё гиёҳ ҳар ду якест [11,с.218].*

Дар ғазали мазкур, ки мазмуни ирфонӣ дорад, ҳолати қаҳрамони лирикӣ – ошиқ ба тасвир омада, дар назди маъшук оқизу нотавон будани вай таъкид мешавад ва тавсифоти қиёсии байни онҳо маҳз ба василаи корбасти радиқи “ҳар ду якест” шаҳомати ҳоса қасб намудааст.

Мавлоно Соиб дар қисме аз ғазалҳои ба василаи корбурди шумору ададҳо ибороту таркиботи шоирона сохта, ҳусни матлаъ ва мақтаъро таъмин намудааст. Ҷунончи, дар матлаи яке аз ғазалҳои таркиби “якдилони бодаи ноб”-ро офарида, ҷунин фармудааст:

Чун ҳубоб аз якдилони бодаи нобем мо,

Аз ҳаводорони побарҷои ин обем мо [11,с.137].

Дар матлаи ғазали дигар бошад адад дар таъмини бадеият хизмат намуда, матлаби шоир тавассути санъати ташхис тархрезӣ гардидааст. Чунончи:

*Зулфаш ба ҳар ду даст инонам гирифтааст,
Абрӯи ӯ ба пушти камонам гирифтааст [11,с.243].*

Дар мисраи аввал вожаи зулф ташхисонида шуда, инони ихтиёри қаҳрамони лирикиро ба ҳар ду даст гирифтани он воқеан ҳам ҷолиб аст.

Корбурди шумору ададҳо дар як қатор ғазалҳои шоир боиси таъмини ҳусни мақтаъ низ гардидаанд. Чунончи, дар мактаи яке аз ғазалҳояш Мавлоно Соиб мефармояд:

*Ҳубобе чун муҳити баҳр гардад,
Чӣ созам бим дил бо як ҷаҳон дард [11,с.300].*

Таркиби шоиронаи муболиғавии “як ҷаҳон дард” андозаро ифода карда, боиси тавлиди мазмуни ҷолибу андешапарвар гардидааст.

Суханвар дар баъзе ғазалҳояш як ё ду ададро ҳам дар матлаъ ва ҳам дар мақтаъ истифода намуда, ҳусни матлаъ ва мақтаъро таъмин сохтааст. Чунончи, дар абёти зерин, ки матлаъ ва мактаи як ғазаланд, аз ададҳои сад ва як (як танҳо дар матлаъ) баҳрабардорӣ шуда, маъниҳои зехнас тарҳандозӣ гардидаанд:

*Дӯш он номехрубон аҳволи мо пурсиду рафт,
Сад сухан гуфтем, аммо як сухан нашиниду рафт.....
Соиб омад дар ҳаримат бо дили уммедвор,
Шуд ба сад дил аз умеди хештан навмеду рафт [11,с.242].*

Дар ғазалҳои Мавлоно Соиб арқому ададҳо бо ҳадафҳои мухталиф корбаст шудаанд. Дар қисме аз абёти суханвар ададҳо дар сохтмони вожаҳои мураккаб сахм гирифта, дар мазмунсозиву маъниофаринӣ хизмат кардаанд. Масалан, дар мисраи якуми байти зерин шоир калимаи “чортоқ”-ро истифода кардааст, ки аз ду ҷузъ иборат буда, ишорат ба ҷаҳор унсур – обу оташу боду хок менамояд ва дар мисраи дуюм адади ҷаҳорро мутаносибан ба мазмуни мисраи аввал басо хунармандона истифода карда, маънии барҷастаеро пайрезӣ менамояд:

*Зи чортоқи аносир шикаст меборад,
Миёни чор мухалиф ба ихтиёр махусб! [11,с.213].*

Мавлоно Соиб ба ин монанд мураккабвожаҳои *нимнафас*, *якдаст*, *якдил*, *якдона*, *якраҳ*, *якру*, *якҷиҳат*, *дудам*, *дурӯза*, *дусола*, *дудаста*, *садҷок*, *садранг*, *садпора*, *садраҳ* ва ҳоказоро дар ашъораш бисёр истифода намуда, дафъатан мазомини хуштарҳи шоиронаро ба ҳам овардааст.

Дар қисме аз абёти суханвар ададҳо дар офаридани ибороти зебои шоирона хизмат кардаанд. Чунончи, дар байти зерин суханвар бо истифодаи иборати шоиронаи “гавҳари якдона” мазмуни ҷолиберо ба ҳам овардааст:

*Дорад садаф аз сини ҳар қатра дили танг,
Ҳарчанд ки он гавҳари якдона бузург аст [11,с.272].*

Мавлоно Соиб дар ғазалиёти хеш ба ин монанд ибораҳои хуштарҳи “*гавҳари якто*”, “*дурри якто*”, “*дили садпора*”, “*қалби садҷок*”, “*дили садҷок*”, “*қалби садпора*”, “*сини садҷок*”, “*маи дусола*”, “*дунёи дудар*” ва ғайраро ба касрат истифода намудааст, ҳарчанд ки ин қабил ибораҳо дар шеърҳои классикии форсу тоҷик бесобиқа нестанд, вале дар ашъори Соиб Табрзӣ бо зиёди ва ҷилваҳои хоси маъниофариниашон тафовут пайдо кардаанд.

Афзудан мебояд, ки Мавлоно Соиб ба василаи корбасти шумору арқом ва ададҳои риёзӣ бисёр таркибҳои хосу ифодаҳои бадеӣ офарида, маъниву мазомини латифи шоиронаро пайрезӣ намудааст. Чунончи, дар байти зерин суханвар аз ишки ҷовидона сӯхбат ороста, таъкид менамояд, ки имрӯз мисли мо наметавон дилбохтаи ҳақиқии ҷодаи муҳаббат - сӯхтаеро наметавон дарёфт, аз он ки дар назди ошиқии мо боли парвона, ки ошиқи шамъ асту аз ин болу пари хеш сӯхтааст, ҳамагӣ як варақ аз дафтари (афсонаи ишки) мосту бас. Таркиби “*як варақ аз дафтар*”, ки дар байти мазкур камиву ночизиро ифода кардааст, бадеияти байтро басо равшан ифода намудааст:

*Нест имрӯз ба ҷамъияти мо сӯхтае,
Боли парвона бувад як варақ аз дафтари мо [11,с.108].*

Ё худ дар байти зерин, ки мазмуни ҳикамӣ дорад, таркиби шоиронаи “*ҳазор қофила ташвиш*” истифода гардида, бадеияти байтро таъмин сохтааст. Чунончи:

*Ҳар кас, ки бе рафиқи мувофиқ сафар кунад,
Бо худ ҳазор қофила ташвиш мебарад [11,с.352].*

Ин қабил таркибҳои хоси шоирона дар ашъори Мавлоно Соиб басомади зиёд дорад, мисли “як мисраи парвоз”, “як пиёла маи бехумор”, “як чуръаи шафақ”, “ду дидаи бемор”, “сад дарёи отаи”, “як сабзаи бегона”, “барги ду тироҳан”, “як қафи даст”, “нӯҳ садафи чарх”, “сад дили пурханда”, “сад ҳазор саҷдаи рангин”, “дусад майкада”, “сад дашт оҳу задан”, “сад ханда булбул”, “ҳазор ҳалқа печутоб”, “ҳазор майкада хун тухӣ кардан”, “ҳазор хандаи рангин”, “ҳазор нуктаи сарбаста”, “ҳазор доми тамошо”, “ҳазор шишаи тақво”, “ҳазор ҳарфи ҳисобӣ” ва ҳоказо.

Воқеан, Мавлоно Соиби Табрзӣ ҳамчун донандаи хуби суннатҳои ниёғони хеш дар ғазалиёт аз вожаву ибораҳо ва ифодаву масалҳои мардумӣ, ки дар батнашон арқому шумор ва ададхоро маҳфуз доштаанд, бисёр коргирӣ намудааст. Ин қазия низ дар шеъри классикӣ собикаи дерин дорад, аммо дар шеъри суҳанварони сабки ҳиндӣ басомади зиёд дошта, аз мухтассоти шеъри намояндагони он арзёбӣ гардидааст. Баррасиву таҳлили ин паҳлуи ашъори шоир шаҳодат аз он медиҳад, ки Мавлоно Соиб дар баҳрабардорӣ аз калимоти иборот ва ифодаҳои мардумӣ хеле мумтоз буда, тавачҷуҳи ӯро бештар он вожаву ибораҳо ва ифодаҳои тақибот ҷалб намудаанд, ки тавассути арқому ададҳо сохта шудаанд, мисли “нимнигоҳ”, “якҷӯ”, “якранг”, “якдил”, “як бор”, “якрав”, “яксара”, “як раҳ”, “якҷаҳа”, “як қадам”, “як назар”, “як нафас”, “як ба як”, “як ҷаҳон”, “як кӯча”, “як каф хок”, “дудила”, “дурӯза”, “дудам”, “дудаста”, “дурӯза”, “дусола”, “ду дунё”, “ду олам”, “ду боло”, “умри дубора”, “даҳ бор”, “сад ҷон”, “сад бор”, “сад ҷафо”, “ҳазор бор” ва ғайра. Чунончи:

Кош як бор ба сарманзили мо меомад,

Он ки бар турбати мо рехт гулу райҳонро [11,с.133].

* * *

Сахтрӯе, ки ба худ роҳи насиҳат бастанд,

Бош то як ба як аз ашқи надомат шунавад [11,с.404].

* * *

Май мекашаму хандаи мастона мезанем,

Бо ин дурӯза умр чиҳу мекунем мо [11,с.103].

* * *

Фурури ман намесозад ба ҳар сайди забун, Соиб,

Ба гирди доми худ гардондаам сад бор анҷоро [11,с.134].

Донишманди эронӣ Шафеии Кадканӣ перомуни корбасти вобастаҳои ададӣ дар шеъри Мирзо Абдулқодирӣ Бедил мулоҳизаронӣ намуда, ҷаҳор мавриди истифодаи онро ба тариқи муодил (адад+модӣ+модӣ – “сад Миср шакар”; адад+модӣ+интизоъӣ – “як сахар расвой”; адад+интизоъӣ+модӣ – “як уфтодагии занҷир”; адад+интизоъӣ+интизоъӣ – “сад тӯли уқбо амал” ба намоиш гузоштааст. Баррасии ғазалиёти Мавлоно Соиби Табрзӣ, ки қариб ним аср пештар аз Бедил ба арсаи ҳастӣ қадам ниҳода буду аз пешгомони сабки ҳиндӣ маҳсуб меёфт, имкон фароҳам меорад дарёбем, ки асоси чунин шеваи нигориш ҳанӯз дар ашъори ӯ гузошта шуда буд, аз ин рӯ метавон ин муодилхоро дар ғазалҳои Соиб низ татбиқ намуд:

- 1) адад+модӣ+модӣ - “сад дарёи оташ”
- 2) адад+модӣ+интизоъӣ – “як пиёла маи бехумор”
- 3) адад+интизоъӣ+модӣ - “сад ханда булбул”
- 4) адад+интизоъӣ+интизоъӣ - “ҳазор ҳалқа печутоб”

Адабиётшинос Бахтиёри Ҳамдам андешаҳои ин суҳаншиносро тақвият бахшида, илова месозад, ки “гоҳе шоир андоза ва миқдорро бо меъёре муайян мекунад, ки аз васоити андоза ва ё шумор нест ва баъдан худ ин мафҳумот ё маҳсусот низ аз маҳдудии шумору андоза берунанд: “як ғунча дил”, “як ғунча назар”, “сад фалак болидан” ва ғайра” [13,с.153].

Мавлоно Соиби Табрзӣ, ки аз пешгомони шеъри тарз маҳсуб меёфт, ҳанӯз пештар аз Бедил чунин модулхоро дар ашъори хеш истифода намуда, маъниву мазомини муассиру андешапарварро тарҳрезӣ карда буд ва минбаъд ин тарзи тасвир дар ашъори дигар намояндагони сабки ҳиндӣ, ҳосатан Бедил инкишоф ёфт. Як қатор ифодаи шоиронаи суҳанвар, воқеан ҳам, мафҳумҳои ҳастанд, ки шумору андоза надоранд ва меъёри муайянкунанда хоси онҳо нест, онҳо бофтаи ҳаёлотӣ бадеии шоиранд, ки маҳз туфайли шумору ададҳо сохта шуда, шодиву нишот, ғаму андӯҳ, тамкину оромиш, қаноатмандиву норизой, камиву зиёдӣ, вақту фазо, сарҳаду фосила ва ҳоказоро ифода сохтаанд, мисли “як ҷашм хоби талх”, “баҳористони яктой”, “сад барг зери ноҳуни тадбир дидан”, “сад қадам нишастан”, “сад расоии овоз” ва ҳоказо. Чунончи, суҳанвар дар байти зерин суҳанвар мефармояд:

*Давидани маи гулрангро ба кӯчаи раг,
Ба сад расоии овози об мешунавам [11,с.620].*

Адабиётшинос Ш.Точибоев перомуни корбурди ададхо дар ашъори Хоҷа Камол андешаронӣ намуда, онро дар нӯҳ меҳвар баррасӣ ва асоснок намудааст, ки истифодаи арқом ба хогири ҷилои хунари, эҷоди бозиҳои забонӣ ва таносуби риёзӣ, такрори пайдарҳами як рақам, пайдарпай овардани шуморагони тартибӣ, такрори дубораи як адад, такрори беш аз се бори як адад, корбурди адад ба шакли қиёс, иҷрои амали ҷамъ, иҷрои амали тарҳ аз ҷумлаи онҳоянд [12,С.493-497]. Чунин манзараро метавон дар ашъори Мавлоно Соиб низ мушоҳида кард, зеро обишхӯри эҷодиёти ин суҳанвари номӣ, пеш аз ҳама, осори суҳанварони пешин аст ва ӯ дар баробари бардошт аз суннатҳои шеърӣ гузаштагон, онро ба таври аҳсан идома бахшида, инкишоф ҳам додааст. Барои намуна чанд санад меорем:

*Аз сӯҳбати хасис ҳазар кун, ки мешавад
Як барги коҳ монеи парвоз дидаро [11,с.88].*

* * *

*Моро мабар ба бог, ки аз сайри лолазор,
Як доғ сад ҳазор шавад доғдидаро [11,с.88].*

* * *

*На ҳар оҳе қабул афтад, на ҳар ашк асар дорад,
Яке гавҳар шавад аз сад ҳазорон қатра боронро [11,с.129].*

* * *

*Ду чағми равшани моҳӣ даруни пардаи об
Ду шоҳид аст, ки дар баҳри беканор махусб! [11,с.212].*

* * *

*Ҳарчанд дарси шиқ зи таълим фориз аст,
Ҳар субҳ як-ду нағма зи Соиб шуниданист [11,с.241].*

* * *

*Дӯш он номехрубон аҳволи мо нурсиду рафт,
Сад суҳан гуфтем, аммо як суҳан нашиниду рафт [11,с.242].*

Ҳамин тариқа, метавон натиҷагирӣ кард, ки Мавлоно Соиб Табрзӣ дар корбурди вобастаҳои ададӣ дар шеър маҳорати ҳосаи ҳешро ба намоиш гузошта, ба василаи истифодаи шумору аъдод ва арқом маониву мазомини тозаву бикр ва зехнрасро пайрезӣ намудааст. Ҳарчанд ин тарзи маъниофариниву мазмунсозӣ дар адабиёти тоҷику форс собиқа дошт, вале дар ашъори ин шоири номвари сабки ҳиндӣ ҷилваҳои тозатаре пайдо кард. Қасрати истифодаи арқому аъдод ва дафъатан даст ёфтани дар маъниёбӣ сабабгори он гардид, ки ин усули мазмунсозӣ ҳамчун як вижагии сабки Соиб, аз ҷумла сабки ҳиндӣ арзёбӣ гардад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Девони Соиб Табрзӣ. Бо эътимоми Ҷаҳонгири Мансур. Иборат аз ду ҷилд. - Техрон: Нигоҳ, 1484.-1896 с.
2. Зехнӣ, Тӯракул. Санъати суҳан / Тӯракул Зехнӣ. – Душанбе: Ирфон, 1979.- 279 с.
3. Қадқанӣ, Муҳаммадризо Шафӣ. Шоири оинаҳо / Муҳаммадризо Шафӣи Қадқанӣ – Техрон: Огоҳ, 1361. – 338 с.
4. Қадқанӣ, Муҳаммадризо Шафӣ. Сувари ҳаёл дар шеъри форсӣ / Муҳаммадризо Шафӣи Қадқанӣ –Техрон; 1368.– 576 с.
5. Насриддинов, Абдуманнон. Сеҳри мубин/Абдуманнон Насриддинов.- Хучанд, 1996.- 196 с.
6. Нуруллоева, М. Соиб Табрзӣ (паҷуҳише дар хунари шоирӣ) / Мухлиса Нуруллоева. – Хучанд: Нури маърифат, 2005. -78 с.
7. Пригарина, Н.И. Индийский стил и ее место в таджикско-персидской Литературы / Н.И.Пригарина. -М., 1991.- 212 с.
8. Сатторзода, Абдунабӣ. Такмили бадеи форсии тоҷикӣ (дар заминаи навиштаҳои пешиниён ва имрузиён) / Абдунабӣ Сатторзода. – Душанбе: Адиб, 2011. – 380 с.
9. Соиб ва сабки ҳиндӣ дар густураи таҳқиқоти адабӣ. Бо кӯшиш ва эътимоми Муҳаммад Расули Дарёгашт.- Техрон,1471.- 456 с.
10. Соиб, Табрзӣ. Куллиёт. Бо муқаддима ва шарҳи ҳоли шоир аз Муҳаммад Аббосӣ. -Техрон: Исфанд,147.- 1834 с.
11. Соиб. Мунтахабот / Соиб Табрзӣ. – Душанбе: Ирфон, 1980. – 703 с.

12. Тоҷибоев, Ш. Чилваи аъдод дар ашъори Камоли Хучандӣ / Ш.Тоҷибоев// Ёдкарди Камоли Хучандӣ (Маҷмӯаи мақолаҳои илмӣ ба ифтихори 700-солагии ҷашни Шайх Камоли Хучандӣ). – Хучанд: Ношир. – С.492513.
13. Ҳамдам, Бахтиёр. Савмаи маърифат (Андешаҳо пиромуни ашъори Мирзо Бедил ва пайравони ӯ) / Бахтиёри Ҳамдам. – Гонҷӣ, 1999. – 170 с.
14. Ҳотамӣ, Аҳмад. Пажӯҳише дар сабки ҳиндӣ ва давраи бозгашти адабӣ / Аҳмади Ҳотамӣ - Техрон, 1442. - 234 с.
15. Шамисо, Сирус. Сабкшиносии шеър/Сируси Шамисо. - Техрон, 1446. - 420 с.

REFERENCES:

1. Soib Tabrezi's Devon. Under the editorship of Jahongir Mansur. In two volumes. - Tehran: Nigoh Publ, 1384. - 1896 p.
2. Zehni, Turakul. Art of speech /T. Zehni. - Dushanbe: Irfon, 1979. - 279 p.
3. Kadkan', . Mu'ammadrizo Shafei Poet of Mirrors. Consideration of Indian style and poetry Bedil/Sh.Kadkani. - Tehran:Ogoh, 1389 hijra.- 338 p.
4. Kadkan', Mu'ammadrizo Shafe'. Suvari Khayol (Pictures of Dream). - Tehran, 1368.-576 p.
5. Nasriddinov, A. The Holy magic / A. Nasriddinov. - Khujand, 1996. - 196 pp
6. Nurulloeva, M. Soibi Tabrezi (research in the art of poetry)/M.Nurulloeva. -Khujand: Nuri marifat, 2005. - 78 p.
7. Prigarina,N.I.Indian style and its place in Tajik-Persian literature/N.I. Prigarina.- M., 1991. - 212 p.
8. Sattorzoda, A. Improvement of Tajik Persian Art (based on the writings of past and present) / A. Sattorzoda. – Dushanbe: Man-of-Letters, 2011. - 330 p.
9. Soib and the Indian style in the scope of literary research / under the editorship of Muhammad Rasul Daryagasht. - Tehran, 1371. - 456 p.
10. Soibi Tabrizi. Collection of compositions. With introduction and biography of the poet from Muhammad Abbas. - Tehran: Isfand, 137.- 1834 p.
11. Soib, T. Selected Works / S.Tabrezi. - Dushane: Irfon, 1980. - 703 p.
12. Tojiboev, Sh. The use of numbers in the poems of Kamol Khujandi / Sh.Tojiboev// Memory of Kamol Khujandi (Collection of scientific articles in honor of the 700th anniversary of Sheikh Kamol Khujandi). - Khujand: Noshir. - P. 492-513.
13. Hamdam, Bakhtiar. The Temple of Enlightenment (Thoughts of Mirza Bedil's poems and his followers) / Bakhtiyari Hamdam. - Gonchi, 1999. - 170 p.
14. Hotami, A. Research in the Indian style and the period of literary return /A. Hotami. - Tehran, 1342. - 234 p.
15. Shamiso, S. Poetic Stylistics /S. Shamiso. - Tehran, 1346. - 420 p.